



Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Με ορισμό και διαίρεση»

Συγγραφή: ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΜΠΙΛΛΑ

Εφαρμογή: ΑΘΗΝΑ ΨΑΡΟΠΟΥΛΟΥ



**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015



ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr



Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Με ορισμό και διαίρεση

Εφαρμογή σεναρίου

Αθηνά Ψαροπούλου

Δημιουργία σεναρίου

Πολυξένη Μπίλλα

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

5ο Γενικό Λύκειο Βύρωνα

Χρονολογία

02-02-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

«Έκφραση-Έκθεση», Γενικό Λύκειο, Β΄ τεύχος, Ενότητα 3: Παρουσίαση - Κριτική, υποενότητα IV. Οργάνωση του λόγου. Ορισμός και διαίρεση μιας έννοιας, σ. 226-236.

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

2 διδακτικές ώρες



Χώρος

Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: Εργαστήριο Πληροφορικής

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου ήταν σημαντικό ότι υπήρχε στο σχολείο διαθέσιμο Εργαστήριο Πληροφορικής με σταθμούς εργασίας που διέθεταν σύνδεση στο διαδίκτυο και με βιντεοπροβολέα (εκεί πραγματοποιήθηκαν και οι τέσσερις φάσεις διδασκαλίας). Η προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση λογισμικών γενικής χρήσης (όπως είναι ο επεξεργαστής κειμένου Word και το λογισμικό παρουσίασης), την περιήγηση στο διαδίκτυο, τη χρήση ανοιχτών ηλεκτρονικών μαθησιακών περιβαλλόντων, όπως τα ηλεκτρονικά λεξικά και τα σώματα κειμένων και την ομαδοκεντρική διδασκαλία βοήθησε, επίσης, σημαντικά στην απρόσκοπτη εφαρμογή του σεναρίου. Παρόλο που οι μαθητές δεν ήταν εξοικειωμένοι με την αξιοποίηση ανοιχτών λογισμικών εννοιολογικής χαρτογράφησης, έφτιαξαν τους εννοιολογικούς χάρτες μέσα στον προβλεπόμενο από το σενάριο χρόνο. Η προϋπόθεση που έθετε το σενάριο για τον εκπαιδευτικό, να είναι εξοικειωμένος με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών και σωμάτων κειμένων, την αξιοποίηση ανοιχτών λογισμικών εννοιολογικής χαρτογράφησης και την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, ικανοποιήθηκε κατά την εφαρμογή.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Πολυξένη Μπίλλα, Με ορισμό και διαίρεση, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Λυκείου, 2014.

Το σενάριο αντλεί



Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αξιοποιήθηκε ο διττός στόχος του προτεινόμενου σεναρίου: α) η διερεύνηση και ταυτόχρονη αξιοποίηση των σωμάτων κειμένων και των ηλεκτρονικών λεξικών της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#), στο πλαίσιο της ομάδας, και ο επαγωγικός προσδιορισμός της τυπολογίας του ορισμού και της διαίρεσης εννοιών μέσω της ανατροφοδότησης της διερεύνησης των μαθητών από τους συμμαθητές τους και τον εκπαιδευτικό, σε επίπεδο ολομέλειας (1^η διδακτική ώρα) και β) η μελέτη ευρύτερου κειμένου και η αποτύπωση σε εννοιολογικό χάρτη του ορισμού ή της διαίρεσης που περιέχεται σε αυτό, στο πλαίσιο της ομάδας, ως εφαρμογή της συμπεφωνημένης γνώσης που αποκτήθηκε με αλληλεπίδραση των μαθητών, και η ανατροφοδότηση των ομάδων στην ολομέλεια (2^η διδακτική ώρα).

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου, οι μαθητές εξασκήθηκαν στην αναζήτηση και αξιοποίηση λημμάτων από τα ηλεκτρονικά λεξικά της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#), στην κατανόηση και αποδόμηση κειμενικού υλικού από τα σώματα κειμένων της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#), στην παραγωγή γραπτού λόγου σε επίπεδο περιόδου, στην εικονική αποτύπωση εννοιών σε νοητικό χάρτη, ενώ παράλληλα εντάχθηκαν αρμονικά οι ΤΠΕ, η ομαδοσυνεργατικότητα, η ανακαλυπτική-διερευνητική και εποικοδομητική μάθηση στη διδακτική διαδικασία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου αξιοποιήθηκε η ομαδοκεντρική διδασκαλία σ' ένα περιβάλλον «διαμαθητικής αλληλεπίδρασης και συνεργασίας», όπως όριζε το θεωρητικό πλαίσιο του προτεινόμενου σεναρίου, όπου οι μαθητές αποδόμησαν κείμενα, στο πλαίσιο της ομάδας, και οδηγήθηκαν επαγωγικά στα χαρακτηριστικά ενός σαφούς ορισμού και μιας σωστής διαίρεσης, σε επίπεδο ολομέλειας. Επέλυσαν



προβλήματα, αλληλεπιδρώντας με τα μέλη της ομάδας τους κι έτσι έγιναν «ενδιαφερόμενα μέρη/μέτοχοι στη διαδικασία μάθησης» (Kalantzis κ.ά. 2011: 2), γεγονός που διευκόλυνε τη γνωστική τους ανάπτυξη (Καλδή 2010: 72). Η νέα γνώση ανακαλύφθηκε από τους μαθητές στο πλαίσιο της ομάδας και ανακατασκευάστηκε στο επίπεδο της ολομέλειας.

Κατά την εφαρμογή της νέας γνώσης οι μαθητές, αφού διάβασαν και κατανόησαν κειμενικό υλικό από τα σώματα κειμένων της *Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα*, αποτύπωσαν, στο πλαίσιο της ομάδας, εικονικά σε νοητικό χάρτη τα δομικά συστατικά του ορισμού και της διαίρεσης που υπήρχε στο κείμενο που μελέτησαν, αναπαριστώντας και συσχετίζοντας τις έννοιες που έμαθαν, εδραιώνοντας τη νέα γνώση με τρόπο ουσιαστικό και εποικοδομητικό (Γουλή κ.ά. 2006: 3). Η απαραίτητη ανατροφοδότηση δόθηκε στο επίπεδο της ολομέλειας, επιτρέποντας στους μαθητές να κατανοήσουν τους γλωσσικούς μηχανισμούς, συμμετέχοντας ενεργά σε γλωσσικές και επικοινωνιακές πρακτικές και προσεγγίζοντας ολιστικά το γλωσσικό μάθημα (Κουτσογιάννης 2014).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Όπως σημειώνει η συντάκτρια, στο συγκεκριμένο σενάριο δεν επιδιώκεται άμεσα η κατάκτηση γνώσεων για τον κόσμο, η ανάδειξη αξιών και προτύπων ή η καλλιέργεια πεποιθήσεων και στάσεων ζωής. Ωστόσο, κατά την εφαρμογή του οι μαθητές κλήθηκαν:

- να εμπλακούν σε διαδικασίες αλληλεπίδρασης και να καλλιεργήσουν συνεργατικές δεξιότητες, χρησιμοποιώντας τον διάλογο ως μέσο ανταλλαγής ιδεών, με σκοπό την επίτευξη στόχων·
- να κατανοήσουν και να απεικονίσουν το συστηματοποιημένο δίκτυο των εννοιών και κατ' επέκταση των στοιχείων του κόσμου, των οποίων αυτές



αποτελούν ερμηνεύματα, αποκτώντας συνείδηση ότι κάθε επιμέρους στοιχείο εντάσσεται σε έννοιες που με τη σειρά τους εντάσσονται σε άλλες ευρύτερες και ότι έτσι ο κόσμος, όπως και η γλώσσα, αποτελεί ένα σύνολο αλληλοεξαρτώμενων στοιχείων. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές υποψιάζονται τη σχέση αλληλεπίδρασης γλώσσας και κόσμου·

- να παρουσιάσουν την εργασία τους στην ολομέλεια και να ασκηθούν στην προσεκτική ακρόαση των απόψεων των συμμαθητών τους, λαμβάνοντας την απαραίτητη ανατροφοδότηση για τη δική τους δουλειά·
- να αξιολογήσουν τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν, όπως και την όλη διαδικασία.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν και να αποδομήσουν επιστημονικά κείμενα. Ειδικότερα, επιδιώχθηκε:

- να ασκηθούν στην ανάγνωση επιστημονικών κειμένων και στον προσδιορισμό των συστατικών στοιχείων του ορισμού και της διαίρεσης εννοιών που εμπεριέχονται σε αυτά·
- να ασκηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου σε επίπεδο περιόδου, καταγράφοντας τα συμπεράσματά τους για τα διαφορετικά είδη ορισμού και διαίρεσης·
- να εξοικειωθούν με την παραγωγή πολυτροπικού κειμένου (εννοιολογικός χάρτης)·
- να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου στο επίπεδο της ολομέλειας, επισημαίνοντας επαγωγικά τις αναγκαίες προϋποθέσεις ενός ορισμού και μιας σωστής διαίρεσης, διατυπώνοντας τα συμπεράσματά τους.

Γραμματισμοί

Με βάση την παιδαγωγική των γραμματισμών, επιδιώχθηκε σε επίπεδο εφαρμογής οι μαθητές:



- να ασκηθούν στην ανάγνωση και κατανόηση κειμένου (γλωσσικός-κλασικός γραμματισμός).
- να ασκηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου (γλωσσικός-κλασικός γραμματισμός).
- να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου στο πλαίσιο ανοιχτής συζήτησης (προφορικός-γλωσσικός γραμματισμός).
- να επισημάνουν τις διαφορές μεταξύ συγκεκριμένων ορισμών ή διαιρέσεων (κριτικός γραμματισμός).
- να διατυπώσουν επαγωγικά τα συμπεράσματά τους για τα δομικά συστατικά και τις αναγκαίες προϋποθέσεις του ορισμού και της διαίρεσης εννοιών (κριτικός γραμματισμός).
- να αξιοποιήσουν τη διαμαθητική αλληλεπίδραση ως μέσο καλλιέργειας της συνεργατικότητας (κοινωνικός γραμματισμός).
- να εξοικειωθούν με την αξιοποίηση ανοιχτών ψηφιακών περιβαλλόντων, όπως τα ηλεκτρονικά λεξικά, για την έρευνα και συλλογή δεδομένων (νέοι γραμματισμοί).
- να ασκηθούν στην εξεύρεση και επεξεργασία διαδικτυακών πηγών και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ για την αποδόμηση του ορισμού και της διαίρεσης εννοιών και τον εντοπισμό των δομικών τους στοιχείων (νέοι γραμματισμοί).
- να ασκηθούν στην αξιοποίηση λογισμικών γενικής χρήσης, όπως ο επεξεργαστής κειμένου και το λογισμικό παρουσίασης (νέοι γραμματισμοί).
- να ασκηθούν στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την παραγωγή δικού τους οπτικοποιημένου-πολυτροπικού λόγου (νέοι γραμματισμοί).
- να επισημάνουν τις αλληλεξαρτήσεις των μερών και του όλου σε πολλαπλά επίπεδα (γλωσσικός γραμματισμός με επέκταση στον κοινωνικό γραμματισμό).



Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές που προτείνονται από τη συντάκτρια του σεναρίου αξιοποιούν σχήματα διαμαθητικής συνεργασίας στο πλαίσιο της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας. Οι δραστηριότητες, όπως προσδιορίζονται από τη συντάκτρια του σεναρίου, οργανώθηκαν σε τέσσερις φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, οι μαθητές, αναλαμβάνοντας τη συνεργατική παραγωγή έργου βάσει Φύλλου Εργασίας, αποδόμησαν κείμενα που βρήκαν σε ηλεκτρονικά λεξικά και σώματα κειμένων, υποστηρίζοντας ή ανασκευάζοντας απόψεις και αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους. Ύστερα από την ολοκλήρωση της εργασίας τους, ανακοίνωσαν τα αποτελέσματα στην ολομέλεια. Ενημέρωσαν τις ομάδες που είχαν εργαστεί με διαφορετικούς στόχους και έλαβαν άμεση ανατροφοδότηση από τον εκπαιδευτικό (δεύτερη φάση). Κατά την τρίτη φάση, αξιοποίησαν, στο πλαίσιο της αρχικής τους ομάδας, τα στοιχεία της μεταγλώσσας που αποκόμισαν στο επίπεδο της ολομέλειας και εφάρμοσαν τη νέα γνώση. Κοινοποίησαν εκ νέου τα αποτελέσματα της δουλειάς τους και συμμετείχαν στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων και την τελική αξιολόγηση των δραστηριοτήτων και των διαδικασιών που υλοποιήθηκαν (τέταρτη φάση).

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφόρμηση για την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου αποτέλεσε η προτροπή του εκπαιδευτικού να προσδιοριστεί ο τρόπος ανάπτυξης δύο παραγράφων (η μία αναπτύσσεται με ορισμό και η άλλη με διαίρεση). Από τον τρόπο ανάπτυξης παραγράφου ξεκίνησε η προσέγγιση εννοιών με βάση την ένταξή τους σε έννοιες-γέννη ή την υποδιαίρεσή τους σε επιμέρους κατηγορίες, ο προσδιορισμός των ειδοποιών διαφορών τους από άλλες ή του γνωρίσματος με βάση το οποίο κατηγοριοποιούνται και «η επισήμανση κριτηρίων στη διάκριση επιμέρους ειδών



τους, που αποτελούν σημαντικά στοιχεία σε μια συστημικού τύπου πρόσληψη της γλώσσας αλλά και του κόσμου».

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο, όπως επισημαίνει η συντάκτριά του, συνδέεται με την τρίτη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου «Έκφραση-Έκθεση» της Β΄ Λυκείου και συγκεκριμένα με την υποενότητα «IV. Οργάνωση του λόγου. Ορισμός και διαίρεση μιας έννοιας», σ. 226-236. Αξιοποιεί ως υλικό διερεύνησης κείμενα από το «Σώμα Κειμένων των Διδακτικών Βιβλίων» που απόκειται στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#), τα οποία σχετίζονται με ποικίλα γνωστικά αντικείμενα. Η προστιθέμενη αξία του, συνεπώς, αφορά στην κατανόηση των δομικών συστατικών του ορισμού και της διαίρεσης εννοιών που απαντούν ως ειδικοί ή γενικοί όροι σε διαφορετικά γνωστικά πεδία, με τα οποία έρχονται σε επαφή οι μαθητές στο σχολείο. Επίσης, όπως ορίζει το Π. Σ. για τη Νέα Ελληνική Γλώσσα, δίνει βαρύτητα σε πρακτικές «που έχουν πρωταγωνιστές τους μαθητές και τις μαθήτριες, αφού προβλέπονται συλλογή δεδομένων, αναλύσεις, συγκρίσεις κ.λπ., αλλά πρωτίστως έρευνες μικρής ή και μεγαλύτερης έκτασης» (Π. Σ. 2011: 21055).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως μέσα πρακτικής γραμματισμού (μέσα για διάβασμα, γράψιμο και επικοινωνία). Οι μαθητές αναζήτησαν και επεξεργάστηκαν διαδικτυακό κειμενικό υλικό, έχοντας πρόσβαση σε ηλεκτρονικά λεξικά και σώματα κειμένων. Αξιοποίησαν τις δυνατότητες του επεξεργαστή κειμένου, για να αποδομήσουν τον ορισμό και τη διαίρεση εννοιών και να παραγάγουν δικό τους λόγο σε συνεργατικό πλαίσιο. Χρησιμοποίησαν ανοιχτού χαρακτήρα λογισμικό δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών ([Cmap Tools](#)) ως μέσων οπτικοποίησης της γνώσης. Ο εννοιολογικός χάρτης, όπως επισημαίνει η συντάκτρια του σεναρίου, συνιστά γνωστικό εργαλείο για την οικοδόμηση της γνώσης, μέσο ανταλλαγής ιδεών (ως συλλογική κατασκευή) και εργαλείο αξιολόγησης των μαθητών και της



αποτελεσματικότητας της διδακτικής πρότασης (βλ. ενδεικτικά Χατζηαχιλλέως χ.χ. Σοφός & Λιάπη 2009). Τέλος, χρησιμοποίησαν ανοιχτού κώδικα λογισμικό παρουσιάσεων ([LibreOffice Draw](#)), στο οποίο αποθήκευσαν τον εννοιολογικό τους χάρτη, για να μπορέσουν να τον παρουσιάσουν μέσω του βιντεοπρωβόλεα στην ολομέλεια.

Κείμενα

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου αξιοποιήθηκαν τα ακόλουθα κείμενα, σύμφωνα με την πρόταση της συντάκτριας:

«Σώματα Κειμένων: Διδακτικά Βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου», *Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα*

Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου:

- [«Αμφικτιονίες»](#)
- [«Κατηγορίες προβλημάτων»](#)

Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου:

- [«Αναφορικές προτάσεις»](#)

Έκφραση-Έκθεση Β΄ Γενικού Λυκείου:

- [«\(Ν. Κουλουγιώτης – Γ. Μιχαλακόπουλος, Φιλοσοφικές και Κοινωνικές Αρχές της Εκπαιδευσεως\)»](#)
- [«\(Ε. Παπανούτσου, Η κρίση του πολιτισμού μας, Μαλακοί και σκληροί χαρακτήρες, εκδ. Φιλιπότη, Αθήνα, 1979, σ. 231\)»](#)
- [«Οι Αναφορικές προτάσεις»](#)

Γλωσσικές Ασκήσεις Γενικού Λυκείου:

- [«Το πρόβλημα της ψυχαγωγίας»](#)

Φυσική Γ΄ Λυκείου Γενικής Παιδείας:

- [«Οπτικός ενεργά σώματα. Στροφή του επιπέδου πόλωσης του φωτός»](#)
- [«4.1 Είδη λαμπτήρων»](#)

Ανάπτυξη Εφαρμογών σε Προγραμματιστικό περιβάλλον Γ΄ Λυκείου Τεχνολογικής



Κατεύθυνσης:

- [«1.5 Κατηγορίες προβλημάτων»](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Πριν από την έναρξη της διδασκαλίας, είχε ελεγχθεί, όπως όριζε το σενάριο που εφαρμόστηκε, η σύνδεση όλων των σταθμών εργασίας στο διαδίκτυο και είχαν αποθηκευτεί στην επιφάνεια εργασίας των υπολογιστών τα φύλλα εργασίας με τα οποία δούλεψαν οι ομάδες. Είχε, επίσης, επιλεγεί το ανοιχτού κώδικα λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης Cmap Tools, το οποίο είχε εγκατασταθεί στο περιβάλλον Ubuntu Linux των υπολογιστών του Εργαστηρίου Πληροφορικής και είχε προηγηθεί εξοικείωση με τη χρήση του, ώστε να είναι δυνατό να επιλυθούν τυχόν απορίες των μαθητών και να καθοδηγηθούν αποτελεσματικά στην εργασία τους.

Διδακτικό δίωρο (Εργαστήριο Πληροφορικής)

Οι δραστηριότητες οργανώθηκαν σε τέσσερις φάσεις, όπως όριζε η συντάκτρια του σεναρίου, και υλοποιήθηκαν από πέντε ομάδες των τεσσάρων μαθητών, με αρχικό σκοπό οι τρεις εξ αυτών να εργαστούν στο φύλλο εργασίας που αφορά στον ορισμό και οι άλλες δύο στο φύλλο εργασίας που αφορά στη διαίρεση. Τελικά, όμως, οι τέσσερις από αυτές εργάστηκαν με τα θέματα για τον ορισμό και μία με τα ζητούμενα της διαίρεσης, καθώς έχοντας αποθηκεύσει τα φύλλα εργασίας σε περισσότερους από πέντε υπολογιστές, για λόγους ασφαλείας, υπέδειξα εκ παραδρομής σε μία από τις ομάδες να καθίσει σε σταθμό εργασίας, στον οποίο θεωρούσα ότι είχε αποθηκευτεί το φύλλο εργασίας για τη διαίρεση, ενώ τελικά είχε αποθηκευτεί σε αυτόν το φύλλο εργασίας για τον ορισμό.

Τη Δευτέρα 02-02-2015, τη 2^η και 3^η διδακτική ώρα υλοποιήθηκε η εφαρμογή των τεσσάρων φάσεων του διδακτικού σεναρίου στο Εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου. Οι ομάδες σχηματίστηκαν σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών, χωρίς να χρειαστεί να παρέμβω, με βάση τους δεσμούς που έχουν αναπτύξει μεταξύ τους. Είναι, άλλωστε, αποδεκτό ότι «κάποιες φορές [...] κατά τη διδακτική πράξη ο



σχηματισμός των ομάδων μπορεί να γίνεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών, ώστε να δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα ανάπτυξης δεσμών και αίσθησης συνανήκειν στην ομάδα» (Παυλίδου 2013: 31-32). Έτσι, προσεγγίστηκαν περισσότερα θέματα στον ίδιο χρόνο, ενώ έγινε δυνατή η προσπέλασή τους από τη διαφορετική οπτική που εκπορεύεται από την ξεχωριστή δυναμική της κάθε ομάδας.

1^η Φάση

Αφού οι μαθητές προσήλθαν στο Εργαστήριο Πληροφορικής και πήραν τις θέσεις τους ανά ομάδες μπροστά από τους σταθμούς εργασίας, τους ενημέρωσα για το περιεχόμενο και τους στόχους των δραστηριοτήτων και τους πληροφόρησα ότι είχαν στη διάθεσή τους 20'. Στη συνέχεια, τους κάλεσα να ενεργοποιήσουν τους υπολογιστές και να ανοίξουν το Φύλλο Εργασίας της ομάδας τους από την επιφάνεια εργασίας. Ακολουθώντας τις υποδείξεις του Φύλλου Εργασίας τους, οι [ομάδες Α, Γ, Δ, Ε](#) αποδόμησαν κείμενα που περιέχουν ορισμό εννοιών. Αφού διερεύνησαν την έννοια του ορισμού στο ηλεκτρονικό λεξικό του «Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη» της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) («πρόταση ή περίοδος στην οποία περιγράφονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά μιας λέξης ή γενικά μιας έννοιας»), μελέτησαν σύντομα κείμενα που περιλαμβάνονται σε σχολικά εγχειρίδια, αξιοποιώντας το Σώμα Κειμένων των «Διδακτικών Βιβλίων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου» της [Πύλης](#). Στη συνέχεια, κλήθηκαν να επισημάνουν τους ορισμούς που δίνονται σε αυτά και να εντοπίσουν με το εργαλείο χρωματικής επισήμανσης του κειμενογράφου τα μέρη τους, σύμφωνα με το περιεχόμενο του όρου «ορισμός» που είχαν αποδελτιώσει από το λεξικό, να εντοπίσουν δηλαδή την έννοια που ορίζεται κάθε φορά, καθώς και τα χαρακτηριστικά της. Κλήθηκαν, επίσης, να επισημάνουν την ύπαρξη ενός επιπλέον όρου, ευρύτερου από αυτόν που ορίζεται. Σε αυτή τη φάση δεν έγινε χρήση της μεταγλώσσας, όπως ορίζει η συντάκτρια του σεναρίου. Αυτή παρουσιάστηκε κατά τη 2^η φάση στην ολομέλεια, στο πλαίσιο της ανατροφοδότησης των ομάδων. Οι ομάδες επισήμαναν εύστοχα τους ορισμούς και εντόπισαν τα μέρη τους με διαφορετικά



χρώματα. Βρήκαν την έννοια που ορίζεται, τα χαρακτηριστικά της και τον ευρύτερο όρο στον οποίο εντάσσεται. Δεν ήταν όμως σε θέση να επισημάνουν τη σχέση μεταξύ της έννοιας που ορίζεται και του όρου που την προσδιορίζει, να αναχθούν δηλαδή από το επί μέρους στο γενικό ή από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο (βλ. Τεκμήρια). Αυτό έγινε τελικά στη 2^η φάση, κατά τη διάρκεια της ανατροφοδότησης, με τη βοήθεια βέβαια και της μεταγλώσσας.

Τους ζητήθηκε, επιπλέον, να συγκρίνουν ορισμούς με βάση την έκταση και τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η έννοια που ερμηνεύουν, κάνοντας αναζήτηση λέξης στο «Λεξικό Γλωσσολογικών Όρων» και επισημαίνοντας την ύπαρξη υπερδεσμών που παραπέμπουν στους ορισμούς επιμέρους όρων. Οι ομάδες βρήκαν με επιτυχία τους ορισμούς, τους ανέγραψαν στο φύλλο εργασίας τους, εντόπισαν ότι κάποιοι είναι πιο σύντομοι, ενώ κάποιοι άλλοι πιο εκτενείς, αλλά δεν μπόρεσαν να επισημάνουν τη διαφορά στον τρόπο παρουσίασης της έννοιας, δηλαδή να διακρίνουν τον αναλυτικό από τον γενετικό ή συνθετικό ορισμό (βλ. Τεκμήρια), κάτι που επιτεύχθηκε τελικά στην ανατροφοδότηση της 2^{ης} φάσης. Όλες, όμως, οι ομάδες εντόπισαν την ύπαρξη υπερδεσμών που οδηγούσαν σε επιμέρους ορισμούς εννοιών.

Με αντίστοιχο τρόπο εργάστηκε και η [ομάδα Β](#), η οποία κλήθηκε να διερευνήσει τη διαίρεση εννοιών. Συγκεκριμένα, ανέγραψε στο φύλλο εργασίας της τον ορισμό της διαίρεσης, όπως δίνεται από το ηλεκτρονικό λεξικό του «Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη» της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) και επισήμανε τι περιλαμβάνει μια διαίρεση. Στη συνέχεια, εντόπισε τις διαιρέσεις σε κείμενα των σχολικών εγχειριδίων, τα οποία περιλαμβάνονται στα «Σώματα κειμένων» της [Πύλης](#), και διέκρινε τα συστατικά τους, χωρίς όμως να επισημάνει πάντα με επιτυχία το κριτήριο με βάση το οποίο γίνεται η διαίρεση (βλ. Τεκμήρια). Έπειτα, προχώρησε στη σύγκριση διαιρέσεων, βρίσκοντας ότι άλλες διαιρέσεις είναι πιο σύντομες και άλλες πιο εκτεταμένες και ότι ορισμένες φορές υπάρχει μια αρχική διαίρεση και στη συνέχεια ακολουθούν άλλες επιμέρους υποδιαιρέσεις. Τέλος, αφού βρήκε στο ηλεκτρονικό «Λεξικό Γλωσσολογικών Όρων» που είναι αναρτημένο στην [Πύλη](#) το



κείμενο για τη «γεωγραφική ποικιλία/διάλεκτο», εντόπισε τους υπερσυνδέσμους που παραπέμπουν σε επιμέρους πληροφορίες για τα μέλη της διαίρεσης (βλ. Τεκμήρια).

2^η Φάση

Οι ομάδες μετά την ολοκλήρωση της εργασίας τους στα επιθυμητά χρονικά όρια (20'), ενώθηκαν στο επίπεδο της ολομέλειας. Παρουσίασαν προφορικά, με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα, τα αποτελέσματα της διερεύνησής τους. Πρώτες παρουσίασαν, κατά σειρά, την εργασία τους οι ομάδες Α, Γ, Δ και Ε που ασχολήθηκαν με τον ορισμό. Έδωσα τα στοιχεία της μεταγλώσσας: οριστέα έννοια, γένος, ειδιοποιός διαφορά, επιμένοντας κυρίως στα σημεία που υπήρχαν ελλείψεις ή αδυναμίες, όπως π.χ. στη σχέση μεταξύ γένους και οριστέας έννοιας. Έπειτα, έγινε λόγος για τα είδη του ορισμού (σύντομος και εκτεταμένος, πρωτοβάθμιος και δευτεροβάθμιοι ορισμοί) και κυρίως για τη διαφορά μεταξύ αναλυτικού και συνθετικού ή γενετικού ορισμού, όπου υπήρχαν και τα περισσότερα προβλήματα στις εργασίες όλων των ομάδων. Τέλος, παρουσίασε την εργασία της και η ομάδα Β που ασχολήθηκε με τη διαίρεση, οπότε δόθηκε και εδώ η αντίστοιχη μεταγλώσσα: διαιρετέα έννοια, διαιρετική βάση, μέλη της διαίρεσης, σύντομη και εκτεταμένη διαίρεση, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμιες διαιρέσεις, ενώ έγινε λόγος και για την τέλεια και συνεχή διαίρεση.

3^η Φάση

Με την έναρξη της επόμενης διδακτικής ώρας οι ομάδες ξανασυγκροτήθηκαν και συνέχισαν με την τελευταία δραστηριότητα του Φύλλου Εργασίας τους, αφού πρώτα τους επεσήμανα ότι έχουν στη διάθεσή τους 20'. Πιο συγκεκριμένα, οι Ομάδες Α, Γ, Δ και Ε μελέτησαν το κείμενο «Το πρόβλημα της Ψυχαγωγίας» από το σώμα κειμένων των διδακτικών εγχειριδίων της Πύλης και κλήθηκαν, αφού ορίσουν την έννοια της ψυχαγωγίας, να οπτικοποιήσουν τα δομικά μέρη του ορισμού τους με αξιοποίηση της γνωστής πια μεταγλώσσας. Στη φάση αυτή χρησιμοποίησαν το



λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης Cmap Tools και δημιούργησαν τον εννοιολογικό χάρτη της έννοιας της ψυχαγωγίας, τον οποίο στη συνέχεια αποθήκευσαν σε μια διαφάνεια παρουσίασης του λογισμικού LibreOffice Draw, ώστε να μπορέσουν να τον παρουσιάσουν στην ολομέλεια (βλ. Τεκμήρια).

Αντίστοιχα, η ομάδα που ασχολήθηκε με τη διαίρεση κλήθηκε να μελετήσει το κείμενο «Κατηγορίες Προβλημάτων» από το σώμα κειμένων των διδακτικών εγχειριδίων της Πύλης και να προσδιορίσει τις διαιρέσεις, να εντοπίσει τα δομικά συστατικά τους και να τα οπτικοποιήσει σε εννοιολογικό χάρτη, αξιοποιώντας τη μεταγλώσσα. Η ομάδα Β επισήμανε μία από τις διαιρέσεις, βρήκε τα δομικά της συστατικά και δημιούργησε τον εννοιολογικό χάρτη της διαιρετέας έννοιας, χρησιμοποιώντας το λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης Cmap Tools. Στη συνέχεια, τον αποθήκευσε σε μια διαφάνεια παρουσίασης του λογισμικού LibreOffice Draw, ώστε να μπορέσει να τον παρουσιάσει στην ολομέλεια (βλ. Τεκμήρια).

Ο ρόλος μου κατά την 1^η και την 3^η φάση της εφαρμογής του σεναρίου ήταν συμβουλευτικός, διευκολυντικός και προτρεπτικός, καθώς περιφερόμουν από ομάδα σε ομάδα, απαντούσα σε απορίες και ενθάρρυνα τους μαθητές, ώστε να ολοκληρωθούν οι εργασίες μέσα στα προβλεπόμενα όρια, γεγονός που κατορθώθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό από όλες τις ομάδες. Υπήρξαν μαθητές που δυσκολεύτηκαν να κατανοήσουν στοιχεία από το περιεχόμενο των κειμένων και έτσι έδωσα τις αναγκαίες διευκρινίσεις, ενώ έδωσα και τις απαραίτητες οδηγίες για τη χρήση του λογισμικού Cmap Tools. Καθ' όλη τη διάρκεια της 1^{ης} και της 3^{ης} φάσης τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον, κινητοποιήθηκαν, ώστε να ολοκληρώσουν έγκαιρα τα Φύλλα Εργασίας τους, συνεργάστηκαν αρμονικά, χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά τις ΤΠΕ, ενώ κάποια από αυτά ήταν και ενθουσιώδη.

4^η Φάση

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής έγινε η παρουσίαση των εννοιολογικών χαρτών σε



επίπεδο ολομέλειας με χρήση βιντεοπροβολέα. Οι μαθητές είχαν χρησιμοποιήσει πολύ ικανοποιητικά τη μεταγλώσσα και κατόρθωσαν, παρόλο που δεν είχαν φτιάξει άλλη φορά εννοιολογικό χάρτη, να αξιοποιήσουν με επάρκεια τις δυνατότητες που τους παρείχε το λογισμικό. Η υποδοχή της παρουσίασης των εργασιών ήταν ενθουσιώδης (χειροκροτήθηκαν όλες οι ομάδες) και αξιολογήθηκε ως καλύτερος ο εννοιολογικός χάρτης της ομάδας Β, η οποία ήταν η μόνη που είχε ασχοληθεί με τη διαίρεση. Οι ίδιοι οι μαθητές, καταθέτοντας την εμπειρία τους από την όλη διαδικασία, είπαν ότι θεωρούν τη διδασκαλία στο Εργαστήριο Πληροφορικής πιο αποτελεσματική, καθώς τη βρίσκουν πιο δημιουργική. Με τη σχεδίαση εννοιολογικών χαρτών (που χαρακτήρισαν ως το πιο δημιουργικό μέρος του σεναρίου) αφομοίωσαν τα δομικά συστατικά του ορισμού και της διαίρεσης και κατανόησαν πλήρως τη μεταγλώσσα.

Ο ρόλος μου κατά τη διάρκεια της 2^{ης} και 4^{ης} φάσης ήταν περισσότερο ανατροφοδοτικός αλλά και διευκολυντικός, ώστε να επιτευχθεί η αξιολόγηση πρώτα των εργασιών και έπειτα της ίδιας της διδακτικής διαδικασίας. Καθ' όλη τη διάρκεια της 2^{ης} και της 4^{ης} φάσης τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον, υποστήριζαν ένθερμα τις παρουσιάσεις των συμμαθητών τους και έδειξαν να απολαμβάνουν τη συμμετοχή τους στην επίτευξη των κοινών στόχων της ολομέλειας.



ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΕΣ Α, Γ, Δ, Ε

1η Φάση

Θα μελετήσετε σύντομα κείμενα, που περιλαμβάνονται σε σχολικά εγχειρίδια, με στόχο να εντοπίσετε ορισμούς εννοιών και να επισημάνετε τα συστατικά τους μέρη. Στη συνέχεια, και αφού συγκρίνετε τους ορισμούς μεταξύ τους, θα επιχειρήσετε να οδηγηθείτε σε μια τυπολογία των ορισμών. Έχετε στη διάθεσή σας 20'. Ύστερα από την ολοκλήρωση της εργασίας, τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας θα συζητηθούν στην ολομέλεια.

Καταρχάς, όμως, τι είναι ο «ορισμός»; Επισκεφθείτε την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) και αναζητήστε στα λεξικά τη σημασία της λέξης ως λεξικογραφικού όρου. Τι περιλαμβάνει ένας ορισμός;

.....

Ακολουθήστε τώρα τους υπερδεσμούς που σας οδηγούν σε κείμενα των σχολικών εγχειριδίων, τα οποία περιλαμβάνονται στα «Σώματα κειμένων» της Πύλης. Προσπαθήστε σε αυτά να εντοπίσετε τα χωρία στα οποία θεωρείτε ότι εμπεριέχεται ορισμός και να διακρίνετε σε αυτόν τα συστατικά που επισημάνετε παραπάνω. Μπορείτε να μεταφέρετε με αντιγραφή - επικόλληση τα χωρία στο Φύλλο Εργασίας και με το εργαλείο της χρωματικής επισήμανσης του κειμενογράφου να επισημάνετε τα συστατικά του κάθε ορισμού.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/content.html?t=3,1526&h



http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/content.html?t=3,371&h=67805&1

.....
.....
.....

Στα χαρακτηριστικά της έννοιας περιλαμβάνεται και ένας όρος προσδιοριστικός αυτού που αποσαφηνίζεται. Υπογραμμίστε τον. Ποια σχέση έχει ο όρος αυτός με εκείνον που ορίζεται;

.....

Μπορείτε τώρα να προχωρήσετε σε σύγκριση ορισμών με κριτήρια την έκταση και τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζουν την έννοια που ερμηνεύουν. Αναζητήστε τον ορισμό της «κοινωνικοποίησης», όπως δίνεται:

α) στο «Λεξικό Τριανταφυλλίδη» στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#), σύμφωνα με την Ψυχολογία.

β) σε κειμενικό απόσπασμα που περιλαμβάνεται στο σχολικό βιβλίο «[Εκφραση-Εκθεση](#)», β' τεύχος και παρατίθεται στα «Σώματα κειμένων» της [Πύλης](#).

Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας σε σχέση με τα παραπάνω κριτήρια:

.....

Ανατρέξτε στο ηλεκτρονικό «Λεξικό Γλωσσολογικών Όρων» που είναι αναρτημένο στην [Πύλη](#), είτε μέσω των «Εργαλείων» της «Νέας Ελληνικής» είτε επιλέγοντας το σχετικό εικονίδιο από τα περιεχόμενα της αριστερής στήλης. Αφού κάνετε



αναζήτηση της λέξης «παραγωγή», να δείτε ολόκληρο τον ορισμό μέσω της επιλογής «εμφάνιση λήμματος». Ποια διαφορά παρουσιάζει σε σχέση με τα άλλα κείμενα που μελετήσατε;

.....

2η Φάση

Θα παρουσιάσετε τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας στην ολομέλεια, με στόχο την άμεση ανατροφοδότηση της δουλειάς σας από τους συμμαθητές σας αλλά και τον εκπαιδευτικό.

3η Φάση

Αφού μελετήσετε το κείμενο «[Το πρόβλημα της ψυχαγωγίας](#)», να δώσετε έναν ορισμό της έννοιας «Ψυχαγωγία».

.....
.....
.....
.....

Στη συνέχεια και αφού προσδιορίσετε τα δομικά συστατικά του ορισμού σας, σύμφωνα με όσα συζητήσαμε στην ολομέλεια, να οπτικοποιήσετε τον ορισμό σας, δημιουργώντας τον νοητικό του χάρτη με λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης. Μπορείτε να μεταφέρετε τον χάρτη σε μια διαφάνεια παρουσίασης, ώστε να τον παρουσιάσετε στην ολομέλεια. Έχετε στη διάθεσή σας 20'.

4η Φάση

Θα παρουσιάσετε τον νοητικό χάρτη που δημιουργήσατε στην ολομέλεια, με στόχο την άμεση ανατροφοδότηση της δουλειάς σας από τους συμμαθητές σας αλλά και τον εκπαιδευτικό.



2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Β

1η Φάση

Θα μελετήσετε σύντομα κείμενα, που περιλαμβάνονται σε σχολικά εγχειρίδια, με στόχο να διερευνήσετε την έννοια της διαίρεσης όρων. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσετε να προσδιορίσετε τις προϋποθέσεις μιας σωστής διαίρεσης. Έχετε στη διάθεσή σας 20'. Ύστερα από την ολοκλήρωση της εργασίας, τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας θα συζητηθούν στην ολομέλεια.

Καταρχάς, όμως, τι είναι «διαίρεση»; Επισκεφθείτε την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) και αναζητήστε στα λεξικά την κοινή σημασία της λέξης. Με βάση τα σύντομα παραδείγματα που δίνονται, τι περιλαμβάνει μια διαίρεση;

.....

Ακολουθήστε τώρα τους υπερδεσμούς που σας οδηγούν σε κείμενα των σχολικών εγχειριδίων τα οποία περιλαμβάνονται στα «Σώματα κειμένων» της Πόλης. Προσπαθήστε σε αυτά να εντοπίσετε τα χωρία στα οποία θεωρείτε ότι εμπεριέχεται διαίρεση και να διακρίνετε σε αυτήν τα συστατικά που επισημάνετε παραπάνω. Μπορείτε να μεταφέρετε με αντιγραφή - επικόλληση τα χωρία στο Φύλλο Εργασίας και με το εργαλείο της χρωματικής επισήμανσης του κειμενογράφου να επισημάνετε τα συστατικά της κάθε διαίρεσης.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/content.html?t=3,473&h=111166&l



http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/content.html?t=3,5997&h=75487&l

.....
.....
.....

Κάθε διαίρεση έννοιας σε είδη γίνεται με βάση κάποιο κριτήριο. Ποιο είναι αυτό στα παραπάνω παραδείγματα;

.....

Μπορείτε τώρα να προχωρήσετε σε σύγκριση διαιρέσεων με κριτήρια την έκταση και το περιεχόμενό τους, βάσει των παρακάτω παραδειγμάτων που αφορούν τη διαίρεση των αναφορικών προτάσεων:

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C107/358/2414,9254/>

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB105/438/2913,11441/>

Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας σε σχέση με τα παραπάνω κριτήρια:

.....

Ανατρέξτε στο ηλεκτρονικό «Λεξικό Γλωσσολογικών Όρων» που είναι αναρτημένο στην [Πύλη](#), είτε μέσω των «Εργαλείων» της «Νέας Ελληνικής» είτε επιλέγοντας το σχετικό εικονίδιο από τα περιεχόμενα της αριστερής στήλης. Αφού κάνετε



αναζήτηση της λέξης «διάλεκτος», να δείτε ολόκληρο το κείμενο «γεωγραφική ποικιλία/διάλεκτος». Ποια διαφορά παρουσιάζει σε σχέση με τα άλλα κείμενα που μελετήσατε;

.....

2η Φάση

Θα παρουσιάσετε τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας στην ολομέλεια, με στόχο την άμεση ανατροφοδότηση της δουλειάς σας από τους συμμαθητές σας αλλά και τον εκπαιδευτικό.

3η Φάση

Αφού μελετήσετε το κείμενο «[Κατηγορίες προβλημάτων](#)», να προσδιορίσετε καταρχάς τις διαιρέσεις που επιχειρούνται, καθώς και τα δομικά συστατικά τους, σύμφωνα με όσα συζητήσαμε στην ολομέλεια. Στη συνέχεια, να τις οπτικοποιήσετε, δημιουργώντας τον νοητικό τους χάρτη με λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης. Μπορείτε να μεταφέρετε τον χάρτη σε μια διαφάνεια παρουσίασης, ώστε να τον παρουσιάσετε στην ολομέλεια. Έχετε στη διάθεσή σας 20'.

4η Φάση

Θα παρουσιάσετε τον νοητικό χάρτη που δημιουργήσατε στην ολομέλεια, με στόχο την άμεση ανατροφοδότηση της δουλειάς σας από τους συμμαθητές σας αλλά και τον εκπαιδευτικό.



Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εκτός από τις άλλες εκδοχές που προτείνει η συντάκτρια, το συγκεκριμένο σενάριο θα μπορούσε να πάρει τη μορφή project, που να περιλαμβάνει συνδιδασκαλία με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων και να διερευνά μέσα από ποικίλες πηγές τον ορισμό και τη διαίρεση εννοιών που προέρχονται από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, ώστε να μπορέσουν οι μαθητές να συνθέσουν, τελικά, δικά τους ευρύτερα κείμενα με πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους ορισμούς και διαιρέσεις.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Με το συγκεκριμένο σενάριο δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές να προσεγγίσουν με τρόπο άμεσο, δημιουργικό και εποικοδομητικό το ζήτημα του ορισμού και της διαίρεσης εννοιών, που γίνεται αντικείμενο μελέτης τόσο στη Β΄ όσο και στην Γ΄ Λυκείου. Όπως επισημαίνει και η συντάκτριά του, είναι ευσύνοπτο με διακριτές φάσεις, υιοθετεί, κατά τη γνώμη μου υποδειγματικά, την έννοια της «σκαλωσιάς» (Παυλίδου 2013: 10) τόσο σε μακρο-επίπεδο όσο και σε μικρο-επίπεδο, ειδικά κατά τη φάση της δημιουργίας του εννοιολογικού χάρτη και αξιοποιεί αυθεντικά κείμενα από τα σχολικά εγχειρίδια των μαθητών.

Είναι γεγονός ότι δεν εξαντλεί τα υπό διερεύνηση θέματα, κυρίως όσον αφορά στα είδη του ορισμού και της διαίρεσης, τα οποία πρέπει να διερευνηθούν με επιπλέον ασκήσεις. Αξιοποιεί, όμως, με άκρως λειτουργικό τρόπο τις ΤΠΕ, τις οποίες εντάσσει δημιουργικά στη διδασκαλία, στηρίζοντας τις δραστηριότητες των μαθητών σε όλες τις φάσεις του.

Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του προέκυψε ένα απρόοπτο, καθώς ο αρχικός σχεδιασμός για τρία φύλλα εργασίας με θέμα τον ορισμό και δύο φύλλα εργασίας με θέμα τη διαίρεση έγινε τελικά, λόγω δικής μου αβλεψίας, τέσσερα φύλλα εργασίας για τον ορισμό και ένα για τη διαίρεση. Πρακτικά, αυτό είχε ως αποτέλεσμα η ομάδα της διαίρεσης να μη λάβει ανατροφοδότηση, κατά τη 2^η φάση, από τους συμμαθητές



της, αλλά μόνο από εμένα. Από την άλλη, όμως, πρέπει να επισημανθεί ότι τα λάθη και οι ελλείψεις των ομάδων του ορισμού ήταν ως επί το πλείστον κοινά, με αποτέλεσμα η ανατροφοδότηση και αυτών των ομάδων να γίνει, κατά κύριο λόγο, από εμένα.

Ως προς τα παραγόμενα γραπτά κείμενα, απλά ή πολυτροπικά (εννοιολογικοί χάρτες), ο βαθμός ανταπόκρισης των ομάδων ήταν περίπου ο ίδιος, οι περισσότερες ομάδες ανταποκρίθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Η παραγωγή γραπτού λόγου ύστερα από μελέτη και αποδόμηση ψηφιακών πηγών είναι μια απαιτητική διαδικασία, καθώς δεν αρκεί μόνο ο εντοπισμός της πληροφορίας αλλά και η βαθύτερη κατανόηση του κειμένου και η σύνθεση των επιμέρους ιδεών και δεδομένων. Ο προφορικός λόγος των μαθητών ήταν πολύ ικανοποιητικός, όπως και ο βαθμός συμμετοχής τους στη διατύπωση συμπερασμάτων και αξιολογικών κρίσεων στην ολομέλεια, ενδεχομένως γιατί στη φάση αυτή υπεισέρχεται η βιωματική εμπλοκή.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γουλή, Ε., Γόγουλου, Α. & Μ. Γρηγοριάδου. 2006. Ο Εννοιολογικός Χάρτης στην Εκπαιδευτική Διαδικασία του μαθήματος της Πληροφορικής: Μια Πιλοτική Διερεύνηση. *Θέματα στην Εκπαίδευση. Ειδικό Αφιέρωμα: Σύγχρονη έρευνα στη Διδακτική της Πληροφορικής*, τόμ. 7, τεύχ. 3. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 351-377. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://hermes.di.uoa.gr/gouli/gouli/ggg-themata.pdf> [08.03.2015]

Kalantzis, M., Core, B. & E. Arvanitis. 2011. Ο Εκπαιδευτικός ως Σχεδιαστής: Η Παιδαγωγική στην Εποχή των Νέων Ψηφιακών Μέσων. *Πρακτικά ΙΓ΄ Διεθνούς Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας: Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά*



Εγχειρίδια: Ελληνική Πραγματικότητα και Διεθνής Εμπειρία, Γιάννενα, 20-22 Νοεμβρίου 2009, σσ. 27-58. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

<http://neamathisi.com/uploads/LBDpaidagogikETAIREIA8march.pdf>

[08.03.2015]

Καλδή, Σ. 2010. Στρατηγική ομαδοκεντρικής διδασκαλίας: Βασικές αρχές και χαρακτηριστικά. Στο Μ. Ζουμπουλάκη (επιμ.) *Επιστημονικά Ανάλεκτα: επετειακός τόμος για τα 20 χρόνια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σσ. 69-84.

Κουτσογιάννης, Δ. 2014. Κινήματα προοδευτικής γλωσσοδιδασκτικής: Whole language. Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση και Εφαρμογή των ΤΠΕ στη Διδακτική Πράξη, Επιμορφωτικό Υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, γ' έκδοση, αναθεωρημένη*, Πάτρα: ΙΤΥΕ, σσ. 89-90. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

<http://www.joomag.com/magazine/epsiloniotadeltaiotakappa%CF%8C-mu%CE%ADrhoomicronsigma/0671713001402948715?page=89> [22.01.2015]

Μπίλλα, Π. 2014. *Με ορισμό και διαίρεση*. Διδακτικό σενάριο για τη Νεοελληνική Γλώσσα (Β' Λυκείου) στο πλαίσιο της Πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Π. Σ. 2011. «Πρόγραμμα Σπουδών Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α' Λυκείου», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχος δεύτερο, αρ. 1562, σσ. 21052-21068.

Παυλίδου, Μ. 2013. *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: μια προσέγγιση με άξονα τον γραμματισμό και τον σχολικό λόγο*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

<http://dialogos.greek-language.gr/mod/folder/view.php?id=15> [08.03.2015]



Σοφός, Α. & Β. Λιάπη. 2009. Η εννοιολογική χαρτογράφηση σε Ηλεκτρονικά Περιβάλλοντα: Μια Εναλλακτική Στρατηγική Μάθησης. *Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, τεύχ. 4, σσ. 59-76. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:xuDAtevHMXsJ:www.rhodes.aegean.gr/ptde/revmata/issue4/sofos_liapi.pdf+&cd=4&hl=el&ct=clnk&gl=gr [08.03.2015]

Χατζηαχιλλέως, Σ. χ.χ. *Χαρτογράφηση εννοιών και εννοιολογικοί χάρτες*. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.ncu.org.cy/induction/files/booklet_chapter5Stella.pdf [08.03.2015]